

УДК 330.5:338.3

JEL Classification: F20, Q21, Q42, Q48

DOI: 10.15587/2312-8372.2019.165627

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Рязанова Н. О.

1. Вступ

Взаємодія приватного сектора і держави при рішенні значимих громадських завдань має досить давню історію, у тому числі і в Україні. Проте можливість використання державно-приватних партнерств (ДПП) при створенні об'єктів альтернативної енергетики стала розглядатися відносно нещодавно. У зв'язку з чим, в Україні партнерство держави і бізнесу особливо актуальним стало останніми роками. Це можна пояснити декількома причинами. По-перше, ускладнення соціального, економічного життя утрудняє для держави виконання суспільно значимих функцій. По-друге, приватний сектор сьогодні украй зацікавлений в нових ефективних об'єктах інвестування. І, по-третє, тільки спільними зусиллями держави і приватного сектора економіки можна стимулювати створення нових інноваційних об'єктів альтернативної енергетики, реалізовувати великі економічні і соціально-екологічні важливі проекти. А також підвищувати інвестиційну привабливість багатьох складних проектів в стратегічно важливі енергетичній галузі. Як показує практика, ефективність цих проектів різна, що обумовлює необхідність вивчення проблем розвитку взаємодії ДПП і підвищення ефективності управління проектами, які впливають на розвиток альтернативної енергетики. Тема ДПП має невеликий дослідницький досвід. Тематика концентрується навколо проблем, пов'язаних з визначенням суті ДПП, механізму його функціонування і сфер реалізації [1–3]. Регіональна спрямованість розвитку ДПП має безліч проблем та широко дискутується [4–6]. Великий інтерес представляє дослідження проблем ДПП в адміністративно-правовому аспекті [7, 8]. А також при розподілі ризиків учасників ДПП та інвестиційній складовій [9, 10]. У той же час, роботи в основному відбивають організаційно-правові і економічні аспекти цього механізму. Слабо дослідженими залишаються питання, пов'язані зі взаємодією ДПП в альтернативній енергетиці. Наукового осмислення вимагає проблема визначення оптимальної концепції ДПП як інструменту стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики. Отже, *об'єктом дослідження* є ДПП як інструмент стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики. А *метою дослідження* є обґрунтування взаємодії ДПП як інструменту стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики.

2. Методика проведення досліджень

В основу методології дослідження покладено такі наукові методи:

– системно-структурного, просторового аналізу, логічного узагальнення, синтезу, порівняння, індукції та дедукції – для попереднього аналізу з

формуванням проблеми, визначенням цілей. А також для визначення сутності понять «державно-приватне партнерство», «партнерство» та для дослідження автономних державних функцій;

- табличний і графічний методи – для наочного відображення результатів дослідження;
- аналогій та порівняльного співставлення – для визначення характеристик щодо переваг партнерів (держави та приватного сектору) від участі в спільних проектах;
- програмно-цільовий метод – для визначення пріоритетних напрямів ефективності взаємодії ДПП як інструменту стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики та для розроблення напрямів регулювання партнерських взаємовідносин. А також для вибору організаційних шляхів розвитку державно-приватного партнерства та для формулювання концепції ДПП.

3. Результати досліджень та обговорення

Найважливішими пріоритетними напрямами є:

- розробка методики оцінки ефективності проектів державно-приватного партнерства з метою визначення напрямів підвищення економічної віддачі інфраструктурних проектів (які сьогодні реалізуються державою виключно за умови участі приватного капіталу);

- встановлення бар'єрів, стримуючих їх розвиток і визначення умов, сприяючих підвищенню ефективності такої взаємодії, що призводить до росту інноваційної активності учасників проектів і прискоренню темпів територіального інноваційного розвитку. А також сприяє безперервному інноваційному розвитку альтернативної енергетики.

Державно-приватне партнерство (ДПП) за своєю економічною природою – це результат розвитку господарських взаємозв'язків між державною (місцевою) владою та приватним сектором для розроблення, планування, фінансування, будівництва й експлуатації передусім соціально значущих об'єктів [11, 12]. З ДПП пов'язані принципово нові суверенні функції держави, які повинні реалізовуватися на якісно новому рівні. І в цьому випадку важливо звернути увагу на два аспекти, які взаємозв'язані між собою. В першу чергу, партнерські проекти в стратегічному управлінні розвитком альтернативної енергетики сприяють деякому перегляду суті поняття автономних державних функцій. Другий момент – звуження круга сталих громадських інтересів, їх структурна трансформація, вірогідне становлення до нових гостро поставлених питань, до якої міри держава готова відмовитися від своїх суверенних функцій на користь приватного сектора. Як носій публічних функцій держсектор в партнерських стосунках виконує визначені функції в наступній послідовності (рис. 1).

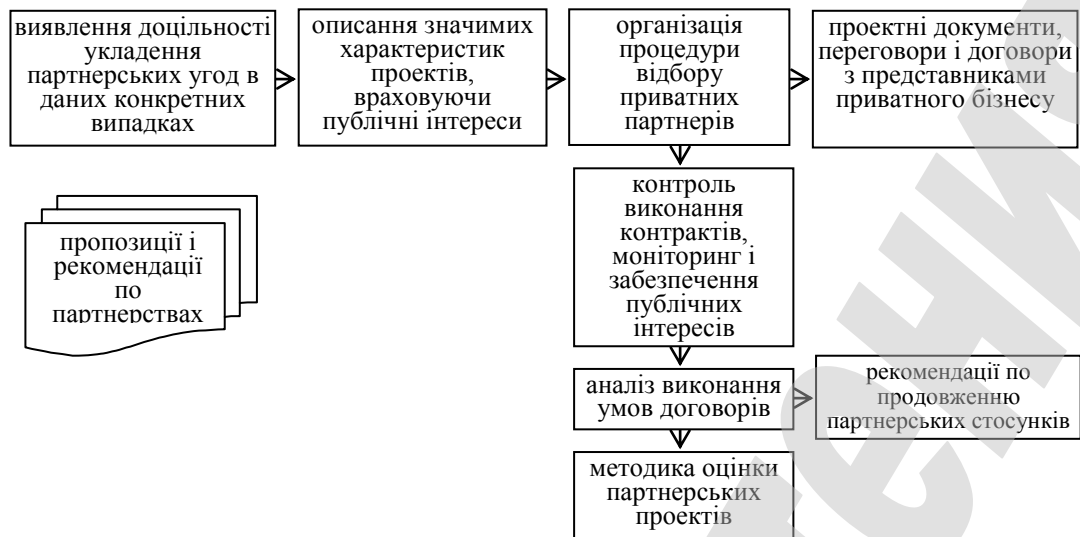

Рис. 1. Схема послідовності виконання функцій держсектору при здійсненні партнерських стосунків в альтернативній енергетиці

Регулювання партнерських взаємовідносин з боку держсектора необхідно здійснювати по трьох напрямках:

1) держава повинна розробити стратегію і принципи, на підставі яких будуватимуться стосунки партнерів як між собою, так і кожного з них з суспільством, що необхідно закріпити в офіційних документах;

2) державний сектор повинен сприяти формуванню ефективного інституціонального середовища, оскільки без нього досягнення високих показників за проектами неможливе;

3) держава займається організацією і управлінням ДПП, розробляє його форми, методи і конкретні механізми.

Функції контролю і регулювання партнерських проектів з боку держави можуть здійснювати профільні міністерства і відомства або спеціально уповноважені органи. При цьому спеціальні органи можуть бути створені для галузей економіки, в яких переважно використовуються партнерські угоди (як це відбувається в Польщі, де є відповідні інститути для автодоріг, електроенергетики, залізниць). А також можливе створення єдиного органу, що об'єднує усі або більшість галузей (практика Сербії).

Партнерство як інструмент стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики з організаційної точки зору може розвиватися по двох шляхах:

1) держсектор і представники приватного бізнесу можуть приєднатися до діючого підприємства або спільно створити змішану компанію. Основний принцип ДПП – об'єднання інвестицій державного і приватного сектору. Участь держсектору поширюється до рівня отримання блокуючої меншості, у такий спосіб держава має достатню міру впливу. Але, не скрізь це можливо, оскільки, наприклад, закони Франції пропонують, щоб держсектор був власником більшої частини активів;

2) партнери підписують угоду – це може бути договір про співпрацю, контракт на управління компанією, договір про реалізацію, про поступку, лізинг, тобто одна з сучасних форм ДПП.

Що стосується ролі приватного партнера в спільних проектах, то його головний вклад – це, передусім, професійний досвід, ефективне управління, передова технологія, гармонійне інституціональне середовище, гнучкість і оперативність ухвалення рішень, здатність до інновацій і, безумовно, фінанси.

Основний вклад держави – власність, податкові преференції, правові гарантії представникам приватного бізнесу, фінансові ресурси.

Від участі в спільних проектах виграють обидва партнери, отримуючи при цьому певні переваги (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги партнерів від участі в спільних проектах

Переваги держави	Переваги приватного сектора
<ul style="list-style-type: none"> – підвищується бюджетна і соціально-еколого-економічна ефективність реалізації партнерських проектів; – притягуються приватні інвестиції для створення елементів інноваційної інфраструктури, зокрема об'єктів альтернативної енергетики; – знижуються соціально-економічні ризики в процесі здійснення великих інвестиційних проектів; – забезпечується швидший інфраструктурний розвиток і можливість надання послуг більш високої якості; – притягуються не лише засоби приватного партнера, але і його професійний досвід, а також досвід в області інвестицій і інновацій; – знижуються витрати бюджету на реалізацію проектів 	<ul style="list-style-type: none"> – нові інвестиційні можливості і відповідно нові джерела доходу; – протекціонізм з боку держави і сприяння в реалізації інфраструктурних проектів з високими очікуваними результатами і численними ризиками; – гарантії держави по інвестиційних проектах і їх співфінансування; – можливість отримання субсидій з метою довгострокового інвестування; – пайова участь і відповідно пайова відповідальність за реалізацію проекту ДПП; – можливість діалогу з Урядом

Концепція ДПП за своїм економічним змістом представляє глибший розвиток сталих інструментів господарської взаємодії держсектора з приватним з питань проектування, планування і фінансування партнерських проектів, і у тому числі використання інфраструктурних об'єктів. Органи влади найчастіше залишають за собою право розпорядження, а правомочність володіння і користування створеним майном, а також функції по адміністративно-господарському управлінню їм передають представники приватного бізнесу. Партнерство – це симбіоз, в результаті якого держава і приватний сектор реалізують свої можливості і ресурси. Зокрема, ключовий напрям діяльності держсектора – здійснення послуг відповідно до стратегічних пріоритетів.

4. Висновки

На відміну від напрацьованих до сьогодні поглядів учених, які розглядали сутність ДПП як результат розвитку господарських взаємозв'язків між державною владою та приватним сектором в роботі запропоновано інший підхід. А саме – розглядати ДПП як концепцію сталих інструментів господарської взаємодії держсектора з приватним з позиції розвитку альтернативної енергетики. Розвиток альтернативної енергетики знаходить своє відображення в засадах стійкості, що передбачають задоволення нинішніх і майбутніх поколінь та відтворення всіх видів ресурсів. Зазначено, що взаємодія ДПП як інструмента стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики активізує інноваційну та інвестиційну діяльність. А також дасть змогу досягти сприятливих економічних показників в енергетичній галузі, як на рівні окремих регіонів, так і держави в цілому, що сприятиме стійкому розвитку економіки країни. Результати дослідження стануть у нагоді як перспективна модель організації взаємодії влади і бізнесу для реалізації значимих проектів в області альтернативної енергетики.

Література

1. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство: некоторые вопросы теории и практики // *Мировая экономика и международные отношения*. 2011. № 9. С. 41–50.
2. Гассий В. В., Потравный И. М. Экологическая ответственность бизнеса как элемент государственно-частного партнёрства // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3 (1). С. 179–187.
3. Кабашкин В. А., Нерсисян Л. Г. Финансовый кризис и перспективы государственно частного партнерства в Соединенных Штатах Америки и Канаде. Серия: «Мировая экономика. Современное взаимодействие власти и бизнеса». М.: ООО «МИЦ», 2010. 130 с.
4. Ліба Н. С. Реалізація державно-приватного партнерства у системі регіональної промислової політики // *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. С. 126–132.
5. Кришталь Т. М. Державно-приватне партнерство як основний механізм розвитку інфраструктури регіону // *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3 (20). С. 138–141.
6. Клевцевич Н. А. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку // *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 237–241.
7. Allen G. *The Private Finance Initiative (PFI)*. Research Paper. 01/117. London: House of Commons Library, 2001.
8. Schneider K., Gerstlberger W. Public Private Partnership in deutschen Kommunen // *WSI-Mitteilungen*. 2008. Vol. 61, Issue 10. 556–562. doi: <http://doi.org/10.5771/0342-300x-2008-10-556>
9. Marty F., Voisin A., Trosa S. *Les partenariats public-privé*. Paris: Éditions La Découverte, 2006. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/32/9/41768196.pdf>
10. Linder S. H. Coming to Terms With the Public-Private Partnership: A Grammar of Multiple Meanings // *Public-private policy partnerships*. 2000. P. 19–35.

11. Менеджмент міського розвитку: монографія / за ред. Васильєва О. В., Богдан Н. М., Фісуна К. А. Харків: ХНАМГ, 2013. 397 с.

12. Територіальний розвиток в Україні: розвиток агломерацій та субрегіонів: посібник / Агентство США з міжнародного розвитку USAID в рамках Проекту «Локальні інвестиції та національна економіка та конкурентоспроможність». Київ, 2012. 183 с.

Не являється переизданием